

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	21368 - Intervenció Psicològica en Trastorns Psicopatològics en la Infància
Grup	Grup 1, 2S
Guia docent	C
Idioma	Català

Identificació de l'assignatura

Assignatura	21368 - Intervenció Psicològica en Trastorns Psicopatològics en la Infància
Crèdits	1,2 de presencials (30 hores) 1,8 de no presencials (45 hores) 3 de totals (75 hores).
Grup	Grup 1, 2S (Campus Extens)
Període d'impartició	Segon semestre
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx
Belen Saez Vicens belen.saez@uib.es						Cal concertar cita prèvia amb el/la professor/a per a fer una tutoria
Mateu Servera Barceló mateus@uib.es						Cal concertar cita prèvia amb el/la professor/a per a fer una tutoria

Contextualització

La present assignatura forma part del mòdul d'Intervenció i Tractament Psicològic del Pla d'Estudis del Grau en Psicologia. El mòdul presenta les següents matèries obligatòries:

1. Tècniques d'intervenció Psicològica.
2. Intervenció psicosocial i psicoeducativa.
3. Intervenció psicològica en trastorns psicopatològics en adults.

L'assignatura que ens ocupa és optativa i intenta ser una introducció, necessàriament breu, a la intervenció sobre els principals trastorns del comportament infantil. Eric J. Mash (2006) a la introducció de la tercera edició del seu reconegut manual "*Treatment of Childhood Disorders*" explica que sobre un 20% d'infants i adolescents pateix algun tipus de trastorn mental al llarg del seu desenvolupament, i fins a un 50% dels trastorns dels adults tingueren un inici abans dels 14 anys. El mateix autor es fa ressó d'un informe de l'OMS de principis de segle que conclou que cap allà a l'any 2020 l'increment dels trastorns mentals a la infància i a l'adolescència serà del 50% comparat amb altres problemes de salut.

Pel que fa al cost d'aquest problema, el mateix Mash disposa de dades dels Estats Units que mostren que el percentatge d'infants que reben algun tipus d'assistència d'un servei de salut mental està entre el 6-12%, i això suposa un cost al voltant dels 12 bilions de dòlars. En tot cas, això és una estimació molt per davall la realitat perquè es calcula que tres quartes parts dels infants que necessitarien intervenció no l'estan rebent. A tot això hi hem d'afegir el cost social no tractar adequadament els problemes de comportament infantils: fracàs escolar, atur, problemes amb la justícia, tractaments cronicats, etc. Per aquesta raó un informe de la OMS del 2005 (*Mental health policy and service guidance package: Child and adolescent mental health policies and plan*) feia la següent reflexió: tractar aquests problemes és costós, però no tractar-los encara ho és més, i és un luxe que la societat no es pot permetre.

Probablement la majoria de governs dels distints estats no se senten massa al·ludits per aquesta recomanació atenent que hi ha múltiples serveis públics i privats d'atenció a la infància que passen per psicòlegs a les

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	21368 - Intervenció Psicològica en Trastorns Psicopatològics en la Infància
Grup	Grup 1, 2S
Guia docent	C
Idioma	Català

escoles, equips d'orientació, unitats de salut mental infantojuvenils, associacions, clíniques, etc. En la majoria de casos també hi ha un munt de professionals i pseudoprofessionals que des d'òptiques absolutament distintes tenen propostes per tractar qualsevol problema infantil: des d'una enuresi o un problema de son, fins a un problema d'agressivitat, d'ansietat o un trastorn per dèficit d'atenció. Per això el que recorda Mash a la seva introducció és que no només no ens podem permetre el luxe de no tractar els trastorns del comportament infantil, sinó que a més no ens podem permetre el luxe de no tractar-los amb els procediments adequats, és a dir, aquells basats en l'evidència científica.

Resulta impossible en 3 crèdits europeus (30 hores presencials) abordar tot el camp de la intervenció psicològica en trastorns del comportament infantil, fins i tot probablement seria impossible ni abordar-ne un d'ells de manera profunda. Per tant, no ens queda altre remei, en primer lloc, de fer una selecció d'aquells trastorns que combinen per una banda major prevalència i per altra banda major impacte en a vida del nen, la seva família, l'escola i el context social en general. I després, dins cada trastorn, seleccionar allò que és més crucial i definitiu per a la intervenció.

Requisits

No hi ha requisits essencials, però sí que n'hi ha de recomanables. A banda dels que s'especificaran en el camp específic, convé que l'estudiant tingui certs coneixements dels principis d'aprenentatge i de la psicologia evolutiva.

Recomanables

És recomanable que l'estudiant hagi cursat les tres assignatures obligatòries del mòdul del que forma part aquesta assignatura:

1. Tècniques d'intervenció psicològica.
2. Intervenció psicosocial i psicoeducativa
3. Intervenció psicològica en trastorns psicopatològics dels adults

Competències

Les competències genèriques i específiques que es detallen van precedides del codi en que foren definides en el pla d'estudis verificats del Grau en Psicologia. En el cas de les competències específiques s'han adaptat lleugerament al objectius de l'assignatura en qüestió.

Específiques

- * CE15. Saber aplicar coneixements, estratègies i mètodes sobre els trastorns del comportament infantil..
- * CE18. Saber elegir y utilitzar correctament les tècniques i planificar programes d'intervenció sobre els principals trastorns de comportament infantils..
- * CE23. Ser capaz de identificar diferències, problemes i necessitats en diferents contextos de l'àmbit infantil..

Genèriques

- * CT1. Capacitat d'anàlisi i síntesi..

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	21368 - Intervenció Psicològica en Trastorns Psicopatològics en la Infància
Grup	Grup 1, 2S
Guia docent	C
Idioma	Català

- * CT4. Capacitat d'organització i planificació.
- * CT5. Capacitat de resolució de problemes..

Bàsiques

- * Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el grau a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/ca/grau/comp_basiques/

Continguts

L'assignatura té dos blocs: un bloctèoric que anomenarem "Trastorns del Comportament", i un bloc pràctic que anomenarem "Seminaris". En el bloc del trastorns s'aborda, de cada un del seleccionats, la definició, els criteris diagnòstics, els models explicatius i les bases de la intervenció. En el bloc de seminaris hi haurà una combinació de tallers dedicats a tècniques i procediments d'intervenció i sessions sobre abordatge de casos clínics.

Continguts temàtics

Bloc 1. Trastorns del Comportament

- Tema 1. El model d'intervenció en clínica infantil.
- Tema 2. Trastorns d'ansietat en la infància.
- Tema 3. Trastorns depressius en la infància.
- Tema 4. Trastorn negativista desafiant i altres trastorns de conducta.
- Tema 5. Trastorns per dèficit d'atenció i hiperactivitat (TDAH).
- Tema 6. L'enurei i els tics nerviosos.

Bloc 2. Seminaris

- Seminari 1. Habilitats terapèutiques i anàlisi de casos.
Revisió de les principals habilitats terapèutiques de treball amb infants i pares i presentació de l'estructura de casos i de la manera en que els hauran de preparar, presentar i analitzar els estudiants
- Seminari 2. Anàlisi de casos
Un estudiant en el rol de pare/mare preparar amb antel.lació un cas adaptat a alguns dels trastorns que es tracta en l'assignatura, i un altre estudiant en el rol de terapeuta li farà l'entrevista. S'analitzarà la tasca de cada un i el cas en general.
- Seminari 3. Intervenció en ansietat i depressió infantojuvenil.
Tècniques, procediments i programes d'intervenció en trastorns d'ansietat i depressió.
- Seminari 4. Intervencions conductuals i entrenament de pares i educadors
Tècniques, procediments i programes d'intervenció en problemes de comportament.
- Seminari 5. Intervenció en Enuresi
- Seminari 6. Intervenció en Tics i Hàbits nerviosos

Metodologia docent

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	21368 - Intervenció Psicològica en Trastorns Psicopatològics en la Infància
Grup	Grup 1, 2S
Guia docent	C
Idioma	Català

Les classes del bloc de Trastorns seran exposicions del professor sobre cada un dels trastorns que configuren el temari. Hi haurà material de lectura i enllaços a Campus Extens de cada tema. L'alumnat ha de dur llegit i mínimament treballat tot aquest material perquè la classe se centrarà en desenvolupar els aspectes clau, més complexos o de major impacte, i naturalment es podrà afegir informació addicional.

En el cas del bloc de Seminaris, com s'ha explicat abans, n'hi haurà uns dedicats a presentació de tècniques, procediments i programes d'intervenció i altres on hi haurà anàlisi de casos que sempre començaran amb un estudiant fent el rol de pare/mare i presentat un cas i un altre fent el de terapeuta i fent l'entrevista. S'analitzaran les actuacions de cada estudiant i a més cada cas en concret.

Activitats de treball presencial

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Classes teòriques	Trastorns del Comportament	Grup gran (G)	La finalitat és, en primer lloc, explicar les característiques fonamentals dels principals trastorns en psicopatologia infantil i, en segon lloc, explicar les bases dels principals procediments d'intervenció. La metodologia es basa en que l'alumne es prepara el material que hi haurà a Campus Extens i posteriorment a l'aula el professor en farà un resum, en destacarà els aspectes més rellevants i més complexos i afegirà el que sigui pertinent en cada cas.	14
Seminaris i tallers	Seminaris	Grup mitjà (M)	Dos tipus de seminaris: uns dedicats a presentació de tècniques, procediments i programes d'intervenció, i d'altres a anàlisi de casos amb actuació dels estudiants, segons les directrius que marcarà el professor.	14
Avaluació	Anàlisi de casos	Grup gran (G)	Es presentarà un cas per escrit que haurà de ser analitzat tant des del punt de vista de la conceptualització, com avaluació i proposta de tractament	1
Avaluació	Primer Parcial	Grup gran (G)	La finalitat és avaluar els coneixements i les competències dels tres primer temes del Bloc 1.	0.5
Avaluació	Segon parcial	Grup gran (G)	La finalitat és avaluar els coneixements i les competències dels tres darrers temes del Bloc 1.	0.5

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informará els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Campus Extens.

Activitats de treball no presencial

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual	Estudi dels continguts dels dos blocs.	La finalitat és que l'estudiant faci les tasques pròpies d'anàlisi, comprensió i assimilació dels continguts del curs per tal de poder realitzar convenientment tots els procediments d'avaluació de l'assignatura.	30
Estudi i treball autònom individual o en grup	Participació en Projecte de Recerca.	La finalitat és que l'estudiant s'animi a participar en un projecte de recerca (de manera individual o en grup). El professor donarà diferents possibilitats i també hi haurà la possibilitat de que l'estudiant faci les seves propostes	15

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	21368 - Intervenció Psicològica en Trastorns Psicopatològics en la Infància
Grup	Grup 1, 2S
Guia docent	C
Idioma	Català

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
		(i fins i tot col·labori amb projectes de recerca d'altres professors del Departament de Psicologia).	

Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut dels alumnes i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

L'avaluació es basarà en els següents procediments i condicions:

(1) **Parcials:** En duran a terme **dos parcials**: el primer abastirà els tres primers temes del Bloc 1 i els tres primers seminaris del Bloc 2. I el segon la resta de temes i seminaris de cada bloc. El primer parcial es farà durant el període lectiu i el segon durant el període d'avaluació complementària (s'indicarà per Campus Extens i/o cronograma les dates). En el període d'avaluació complementària es podrà recuperar el primer parcial, si no s'ha superat, i el període d'avaluació extraordinària també es podran recuperar els parcials no superats (ja sigui només un dels dos o els dos al mateix temps). Tenir **els dos parcials** amb una **nota igual o superior a 5** en una escala de 0 a 10 és **condició imprescindible** per superar l'assignatura.

(2) **Anàlisi de casos.** Seran casos presentats per escrit que hauran de ser analitzats en la forma i manera que s'explicarà durant els seminaris. Aquesta activitat avaluativa no serà recuperable, és obligatòria fer-la però no té cap puntuació mínima que condicioni l'aprovat de l'assignatura.

(3) **P participació en projecte de recerca.** La participació en un projecte de recerca consisteix en donar suport i participar en les tasques que facin falta en algun projecte de recerca dirigit per un professor del Departament de Psicologia de la UIB. En aquest cas, si el professor no està lligat en aquesta assignatura, s'ha de fer la proposta de participació amb una breu memòria de les tasques a realitzar. En acabar s'ha de lliurar una memòria final amb el resum de l'activitat feta i les hores dedicades. Aquesta activitat avaluativa no serà recuperable i té un caràcter voluntari, però té una incidència en la nota final de l'assignatura.

El professor podrà fer propostes de participació en projectes concrets.

Anàlisi de casos

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Proves de resposta llarga, de desenvolupament (no recuperable)
Descripció	Es presentarà un cas per escrit que haurà de ser analitzat tant des del punt de vista de la conceptualització, com avaluació i proposta de tractament
Criteris d'avaluació	
Percentatge de la qualificació final:	15%

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	21368 - Intervenció Psicològica en Trastorns Psicopatològics en la Infància
Grup	Grup 1, 2S
Guia docent	C
Idioma	Català

Primer Parcial

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Proves de resposta breu (recuperable)
Descripció	La finalitat és avaluar els coneixements i les competències dels tres primer temes del Bloc 1.
Criteris d'avaluació	Es tracta d'una prova objectiva de respostes múltiples i/o respostes breus que tindrà una nota final en una escala de 0 a 10. S'avaluarà el grau de coneixement i domini dels continguts de la matèria. Es necessari una nota de 5 per considerar la prova superada i, per tant, perquè es pugui aplicar la mitjana ponderada que permeti superar l'assignatura.

Percentatge de la qualificació final: 40% amb qualificació mínima 5

Segon parcial

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Proves de resposta breu (recuperable)
Descripció	La finalitat és avaluar els coneixements i les competències dels tres darrers temes del Bloc 1.
Criteris d'avaluació	Es tracta d'una prova objectiva de respostes múltiples i/o respostes breus que tindrà una nota final en una escala de 0 a 10. S'avaluarà el grau de coneixement i domini dels continguts de la matèria. Es necessari una nota de 5 per considerar la prova superada i, per tant, perquè es pugui aplicar la mitjana ponderada que permeti superar l'assignatura.

Percentatge de la qualificació final: 40% amb qualificació mínima 5

Participació en Projecte de Recerca.

Modalitat	Estudi i treball autònom individual o en grup
Tècnica	Informes o memòries de pràctiques (no recuperable)
Descripció	La finalitat és que l'estudiant s'animi a participar en un projecte de recerca (de manera individual o en grup). El professor donarà diferents possibilitats i també hi haurà la possibilitat de que l'estudiant faci les seves propostes (i fins i tot col.labori amb projectes de recerca d'altres professors del Departament de Psicologia).
Criteris d'avaluació	En el cas del treball "d'actualització" s'avaluarà l'originalitat i la capacitat per fer la tria del trastorn (o l'aspecte relacionat), la capacitat per acotar el temps de revisió en funció del material trobat, el nombre de bases de dades usades i la perícia en el seu ús, la justificació de la tria dels millors articles i la qualitat final del treball lliurat. En el cas del treball de participació en projecte de recerca s'avaluarà el compromís i la qualitat de la participació així com la capacitat per adquirir les habilitats requerides i el temps de dedicació.

Percentatge de la qualificació final: 5%

Recursos, bibliografia i documentació complementària

Bibliografia bàsica

Manual de consulta:

* Servera, M. (ed.) (2002). La intervenció en los trastornos de comportamiento infantil: la perspectiva conductual de sistemas. Madrid: Pirámide.

Lectures bàsiques:

* El material que es pujarà o s'enllaçarà a Campus Extens de cada un dels temes dels dos blocs.

Bibliografia complementària

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	21368 - Intervenció Psicològica en Trastorns Psicopatològics en la Infància
Grup	Grup 1, 2S
Guia docent	C
Idioma	Català

Manuale complementaris:

- * Caballo, V.E. (2005). Manual para la evaluación clínica de los trastornos psicológicos: estrategias de evaluación, problemas infantiles y trastornos de ansiedad. Madrid; Pirámide.
- * Caballo, V.E. & Simón, M.A. (2001). Manual de psicología clínica infantil y del adolescente: trastornos generales. Madrid; Pirámide.
- * Caballo, V.E. & Simón, M.A. (2002). Manual de psicología clínica infantil y del adolescente: trastornos específicos. Madrid; Pirámide

Llibres sobre trastorns específics:

- * Bados, A. (1995). Los tics y sus trastornos. Madrid: Pirámide (ojos solares).
- * Bragado, C. (1999). Enuresis infantil: un problema con solución. Madrid: Pirámide.
- * Larroy, C. & Puente, M.L. (1995). El niño desobediente: Estrategias para su control. Madrid: Pirámide ("ojos solares").
- * Méndez, F. X. (1998). El niño que no sonríe: estrategias para superar la tristeza y depresión infantil. Madrid: Pirámide (ojos solares).
- * Méndez, F. X., Espada, J. P., Orgilés, M. (2008). Ansiedad por separación: psicopatología, evaluación y tratamiento. Madrid: Pirámide.
- * Moreno, I. (2008). Hiperactividad infantil: guía de actuación. Madrid: Pirámide.
- * Moreno, I. (2002). Terapia de conducta en la infancia: guía de intervención. Madrid: Pirámide.

Avaluació i formulació de casos:

- * Góngora, M. (2005). La entrevista de evaluación clínica con adultos. En V. E. Caballo (dtor). Manual para la evaluación clínica de los trastornos psicológicos: estrategias de evaluación, problemas infantiles y trastornos de ansiedad (pp. 43-62) Madrid; Pirámide.
- * Graña, J. L. (2005). Formulación de casos en psicología clínica. En V. E. Caballo (dtor). Manual para la evaluación clínica de los trastornos psicológicos: estrategias de evaluación, problemas infantiles y trastornos de ansiedad (pp. 99-122) Madrid; Pirámide.
- * Haynes, S. N. (2005). La formulación clínica conductual de caso: pasos para la elaboración del análisis funcional. En V. E. Caballo (dtor). Manual para la evaluación clínica de los trastornos psicológicos: estrategias de evaluación, problemas infantiles y trastornos de ansiedad (pp. 77-98) Madrid; Pirámide.
- * Reeves, C.B., & Gross, A. M. (2005). La entrevista conductual con niños. En V. E. Caballo (dtor). Manual para la evaluación clínica de los trastornos psicológicos: estrategias de evaluación, problemas infantiles y trastornos de ansiedad (pp. 63-76) Madrid; Pirámide.

Procediments i tècniques

- * Echeburúa, E. & de Corral, P. (1993). Técnicas de exposición en psicología clínica. En M. A. Vallejo & M. A. Ruiz (eds), Manual práctico de modificación de conducta (Vol. II pp. 673-746) . Madrid: Fundación Universidad-Empresa (UNED, col. Terapia de Conducta y Salud).
- * Gil, F. (1993). Entrenamiento en habilidades sociales. En M. A. Vallejo & M. A. Ruiz (eds), Manual práctico de modificación de conducta (Vol. I pp. 263-338) . Madrid: Fundación Universidad-Empresa (UNED, col. Terapia de Conducta y Salud).
- * Labrador, F. J., & Cruzado, J. A. (1993). Técnicas de control de contingencias. En M. A. Vallejo & M. A. Ruiz (eds), Manual práctico de modificación de conducta (Vol. I pp. 169-262) . Madrid: Fundación Universidad-Empresa (UNED, col. Terapia de Conducta y Salud).
- * Labrador, F. J., (1993). Técnicas de relajación y desensibilización sistemática. En M. A. Vallejo & M. A. Ruiz (eds), Manual práctico de modificación de conducta (Vol. II pp. 605-672) . Madrid: Fundación Universidad-Empresa (UNED, col. Terapia de Conducta y Salud).
- * Méndez, F. J., Orgilés, M., Espada, J. P. (2004). Escenificaciones emotivas para la fobia a la oscuridad: un ensayo controlado. International Journal of Clinical and Health psychology, 4 (3), 505-520.
- * Olivares, J. (coord) (2005). Programa IAFS: Protocolo para la intervencion en adolescentes con fobia social. Madrid: Pirámide.
- * Orgilés, M., Méndez, F. J., & Espada, J. P. (2005). Tratamiento de la fobia a la oscuridad mediante entrenamiento a padres. Psicothema, 17 (1), 9-14.
- * Ruiz, M. A. (1993). Técnicas cognitivas y terapias cognitivo-conductuales: autoinstrucciones (pp 432-442) y terapia cognitiva (pp 494-530). En M. A. Vallejo & M. A. Ruiz (eds), Manual práctico de modificación de

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	21368 - Intervenció Psicològica en Trastorns Psicopatològics en la Infància
Grup	Grup 1, 2S
Guia docent	C
Idioma	Català

conducta (Vol. II pp.citadas). Madrid: Fundación Universidad-Empresa (UNED, col. Terapia de Conducta y Salud).

Altres recursos

El blog de la Unitat d'Assessorament Psicològic Infantil (UAPI) actualitza continguts en el marc de les guies i protocols d'intervenció en trastorns de comportament infantil, articles destacats, recursos, links, etc.: <http://uapi07.wordpress.com>

El glob del Projecte IMAT està centrat en el TDAH: <http://imat2.wordpress.com>

